

Bērna emocionālās kompetences apguves programma Lietuvā (VEIK — Vaiko emocijų išraiškos kontrolės ugdymo programa)

1. Apmierinātā vajadzība / risinātā problēma

Joprojām neatrisināta problēma ir skolēnu pamatprasmju pasliktināšanās un priekšlaicīga izglītības pamešana. Ir pierādījumi, ka emocionālā kompetence ietekmē to, cik veiksmīgi skolēns pielāgojas un kādus sasniegumus gūst mācībās.

Pētījumi liecina, ka bērniem ar nepietiekamu emocionālo kompetenci ir sliktākas spējas pielāgoties mācību videi (sliktāki sasniegumi mācībās, mācībstundu neapmeklēšana). Viņiem ir grūti atzīt līdzbiedrus un tikt galā ar savām emocijām, kas rosina viņus uzvesties agresīvi. Skolas jau cenšas atrisināt šīs problēmas dažādos veidos, taču programma VEIK ir inovatīva ar to, ka salīdzinoši ilgā laikposmā tā māca bērniem atpazīt un nosaukt vārdā savas emocijas, komunicēt un izmantot citas sociālās prasmes, tikt galā ar spēcīgām jūtām un risināt problēmas ikdienā.

2. Intervences līmenis

Universāls (intervence vērsta uz visiem skolēniem).

3. Intervences intensitāte

Programmas VEIK mērķis ir pastāvīgi attīstīt bērna emocionālo pasauli. Pamatojoties uz Ģimenes attiecību institūta Bērnu dienas aprūpes centra praksi, ir ierosināts programmā VEIK organizēt 33 nodarbības bērniem (3 reizes nedēļā) un 3 nodarbības vecākiem. Viena nodarbība bērniem ilgst 90 minūtes, bet nodarbības vecākiem ir 180 minūšu garas.

Skolas ieinteresētajām personām (administrācijai un skolotājiem) tiek nodrošināta apmācība, kurā tos 360 minūšu laikā iepazīstina ar pamatinformāciju par programmu VEIK.

4. Mērķgrupa un vecuma grupa

Paredzētā mērķgrupa ir 8–18 gadus veci bērni un jaunieši, kam nav pietiekamas sociāli emocionālās kompetences un prasmju. Programma ir paredzēta arī viņu vecākiem un skolotājiem.

5. Pasākuma īstenošanai nepieciešamie apstākļi un veicamās dažādās darbības

1. Pirmkārt, skola izlemj, ka šī programma ir vajadzīga.
2. Otrkārt, skolas psihologi un sociālie pedagogi (divi no katras skolas) apgūst prasmes, kas nepieciešamas, lai vadītu VEIK bērnu grupu. VEIK izglītotāju mācību programmu veido 96 apmācības stundas un 20 uzraudzības stundas.
3. Pēc apmācības VEIK izglītotājiem ir skolā jāatlasa bērnu grupa.

VEIK grupai atlasa bērnus, kam nav pietiekamu emocionālo un sociālo prasmju. Bērni VEIK grupā piedalās brīvprātīgi un pēc skolas sociālo pedagogu, psihologu un pedagogu ieteikuma. Bērna motivācija piedalīties programmā ir viens no VEIK vissvarīgākajiem elementiem.

4. VEIK grupu nodarbības bērniem notiek trīs reizes nedēļā aptuveni trīs mēnešus. Paralēli notiek nodarbības skolotājiem un vecākiem.

Bērniem ir svarīgi, lai tiktu radīta neformāla, klusa un ērta vide, kas pasargātu no kņadas, būtu atbilstoši apgaismota un aprīkota ar ērtiem krēsliem (tas palīdz ievērot individuālās robežas). Ja iespējams, telpu var sadalīt divās daļās — viena būtu paredzēta diskusijām, lomu spēlēm un problēmu risināšanai, bet otra spēlēm, zīmēšanai utt.

Katra skola izlemj, kad tieši īstenot nodarbības, — tās var notikt pēc vai pirms mācībstundām (ja bērnam mācībstundas sākas pēcpusdienā).

6. Lēmuma pieņēmēji par atbalsta veidu un iespējamiem pielāgojumiem

VEIK izglītotāji kopā ar skolas speciālistiem (psihologiem, sociālajiem pedagogiem un skolotājiem) lemj par to, vai bērnam ir nepieciešama VEIK programma. Tiek panākta vienošanās starp bērnu un VEIK izglītotāju un starp bērna vecāku un VEIK izglītotāju. Bērna uzdevums ir aktīvi piedalīties programmā (spēlēt lomu spēles nodarbības laikā, iesaistīties diskusijās, pildīt mājas uzdevumus utt.).

7. Pasākuma īstenošana un ieinteresētās personas

Autortiesības uz programmu ir Ģimenes attiecību institūtam (Kauņa, Lietuva). Šīs iestādes darbinieki (psihoterapeiti, psihologi, sociālie darbinieki) nodrošina apmācību, uzraudzību, rokasgrāmatas VEIK izglītotājiem un bērnu mājas uzdevumu piemērus.

Skolas kopienā VEIK programma tiek īstenoata sistēmiski — iesaistot vecākus, bērnus, pedagogus, administrāciju, NVO.

VEIK izglītotājiem ir dažādi uzdevumi, tostarp atlasīt un izveidot bērnu grupu, apmācīt citas skolas ieinteresētās personas, strādāt ar vecāku grupu un veikt individuālo darbu ar vecākiem un bērniem, novērtēt bērnu kompetenci, uzturēt VEIK grupas un nodrošināt programmas turpināmību.

8. Vispārējā atbildība par īstenošanu

Par pasākuma īstenošanu un skolām, kas īsteno šo programmu, ir atbildīgi programmas autortiesību īpašnieki.

9. Šķēršļi pasākuma ieviešanā

Grūtības programmas īstenošanā

1. Programma VEIK ir diezgan ilga (aptuveni trīs mēnešus), un bērnu un vecāku pienākums ir piedalīties programmā visā tās laikā.
2. Skolotājiem un vecākiem dažkārt ir grūti organizēt pasākumus visai dienu bērniem, kas piedalās programmā pirms vai pēc mācībstundām.
3. Programmas īstenošanas finansēšana.

Problēmu risināšana

1. Iepriekšējas intervijas ar vecākiem. Parasti pēc tam, kad VEIK grupa apmeklēja jau vienu mēnesi, vecāki pamana pozitīvas pārmaiņas iesaistītā bērna uzvedībā. Tas motivē vecākus mudināt bērnu turpināt piedalīties programmā un arī pašiem mainīt savu uzvedību.
2. Tam ir vajadzīgs laiks un diskusijas, bet skola un skolotājs ir motivēti visu nokārtot, jo viņi redz pārmaiņas ne vien bērna uzvedībā, bet arī skolā valdošajā saskarsmes kultūrā.
3. Skolai ne vienmēr ir pieejams pietiekams finansējums. Dažkārt tās izmanto piešķirumus, kas "skolēna grozā" ir atvēlēti skolotāju kvalifikācijas celšanai, dažkārt programmas autortiesību īpašnieks saņem finansējumu no dažādiem fondiem.

10. Pasākuma pārraudzība un novērtēšana

Programmas VEIK pārraudzību un novērtēšanu organizē VEIK izglītotāji un Ģimenes attiecību institūts. Pirms grupas sākuma un pēc tās beigām katrs bērns, bērna vecāki un klases skolotājs aizpilda aptauju par stiprajām pusēm un grūtībām.

11. Pasākuma rezultāti

Rezultāti liecina, ka pēc programmas VEIK īstenošanas bērniem, kas piedalījušies programmas nodarbībās, ir mazāk sūdzību par fiziskām un emocionālām problēmām. Viņi retāk sūdzas par galvassāpēm, vēdersāpēm un arī šķiet mazāk norūpējušies un nobijušies, turklāt viņiem arī retāk rodas dusmu lēkmes utt. Šiem bērniem, šķiet, ir mazāk uzvedības problēmu (viņi biežāk ievēro noteikumus, mazāk kaujas ar citiem bērniem un arī retāk melo un zog), viņi ir arī pašpārliecinātāki, līdzbiedru ieredzētāki utt.

12. Resursi un finansējums

ES fondi un valsts budžets.

Izmaksas vienai skolai ir aptuveni EUR 3800, kas ietver materiālu izmaksas un VEIK izglītotāju, skolas administrācijas un citu skolas pedagogu apmācības izmaksas.

13. Pasākuma pašreizējais statuss

Programmu VEIK pašlaik īsteno 25 Lietuvas skolās.